

lásakor a bomlasztó jelenségeket és a Világbirodalom holnapjai sokat sejtően sötétlenek *Berg* Pál szavai mögött.

E kiváló és eléggé meg nem dicsérhetően intelligens történelmi köifestés párhuzama a *pedagógiai rész*, amely végigmegy minden kor minden nevelési célkitűzésén, az ezek által teremtetett iskolatípusokon és mestéri kézzel vezeti az olvasót a számára olyannyira idegen angol iskola világában. Okulás céljából akár követésre, akár elriasztásra, megmutatja a sötét foltokat ebben a sajátságos iskolarendszerben, ahol különböző színű nyakkendők, változó hosszúságú mellények és megszámlálhatatlan mennyiségű üllög a nevelésnek legalább is oly fontos külső segédeszközei, mint pl. nálunk az óravázlat. Hasznukról évszázados viták folynak s e diskusziók mindmáig elevenen élnek, megőrizve az angol iskolákban olyan színeket, amelyek valamikor a 14. században lopóztak be a komor középkorból. Meg akarod érteni a sajátságos angol sportszellemet? *Berg* Pál végigvezet ennek a kérdésnek az egész történetén s ha közben óvakodik is elmondani saját véleményét a dologról (erre a saját véleményre sokszor lennének erősen kíváncsiak!), mégis *Próbakő* módjára forgat és bohócs fényt vet, hogy... lássunk!

Komoly nyereség és komoly ígéret ez a munka. Nyereség minden igazi olvasó számára, aki a száraz pedagógiai könyvek után növekvő érdeklődéssel méltányolja és ígéret a mi számunkra, akik a legnagyobb elismerést adjuk meg *Berg* Pálnak most és várjuk a következő írást.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Dr. Tihanyi Tibor: Úriasan, finoman. (Villámszabályok az illemtanból diákok számára. A Szent István-Társulat kiadása, Budapest 1938. 40. oldal.

Az ízléses külsejű kis könyvet a legnagyobb érdeklődéssel vettük kezünkbe: ha valaha, úgy most, a kor általános eldurvulása és az *Ortega*-i „*elégedett fiatalúr*” térhódításának idején van szükség arra, hogy a modern értelemben vett „*úri*” viselkedésre oktassák a diákokat. Emeli a könyvecske értékét, hogy szerzője maga is tanár, mégpedig a javából: piarista, tehát naponként alkalma nyílik, hogy illemtanát a gyakorlatba is átültesse.

„*Van üres főmavadászat, amely nagyképvé és mesterkéltté teszi az embert. De vannak bizonyos szabályok, amelyek nincsenek benne sem a Tízparancsolatban, sem az országok törvénykönyveiben, mégis kötelezők és nélkülözhetetlenek. Hiába végzed el a gimnáziumot és az egyetemet, hiába leszel tekintélyes állású méltóság, ha az életnek ezeket a hajszálfinom fegyelmi szabályait nem oltottad véredbe, fölkapaszkodott és faragatlan alaknak fognak tartani és — hacsak lehet — elkerülni.*” Így vezeti be *Tihanyi Tibor* mondanivalóit és — dicséretére kell ideírunk — ez a nemes, mesterkéltséget kiírtani vágyó, de minden érény-alappal rendelkező illemtanbájt felkaroló szellem tükröződik a következő lapokon is. Gyakorlati csoportokba foglalja a tudnivalókat; szól az ajándékozásról, az alárendeltekkel szemben tanúsítandó viselkedésről, a beszédéről, magatartásról, gyász, kirándulás, szórakozás, tánc látogatás, vendégség, utazás, stb. esetén és nem mulasztja el a figyelmet felhívni olyan jelenségekre, amelyek sajátságosan a mai kor kinövésai: megrója a démoni hosszúságú a növesztett karmokat, a lakkozott körmöket, modoros beszédmódot, a közönségesbe átvetett diák-szólamokat, a sport túlhajtásait és végül a hetykeséget templomban, utcán, otthon és iskolában. Csupa olyan tanács van ebben a könyvben aminek, ha csak tizedrészét is fogadta meg a diák, nagy hasznát veszi.

Negyven oldalra természetesen nem lehet összesűríteni mindazt, ami tanári

tapasztalataink szerint nagyon is diákok számára irt illemtankönyvbe való; így különösen *hiányzott Tihanyi összeállításából* a különlegesen diákokra szabott *iskolai illemtan* néhány jellegzetes fejezete: viselkedés a tanárral, tanulóházzal, iskolai al-tiszttel szemben, az iskolai fegyelmi szabályok néhány olyan illemszabályba foglalt alátámasztása, ami mintegy lelket öntene e „*rideg*” utasításokba és *hiányzik* — természetesen — a könyvből mindaz, ami külön *a leányok számára* volna nagyon-nagyon kiemelendő.

E néhány utolsó megjegyzést nem gáncsoló szándékkal tettük; elismeréssel adózunk a könyv, a szerző nevelő szándékai előtt és *melegen ajánljuk a művet az összes fiúiskolák önképzőkörei, diákjai és tanárai számára.*

—ami—

Kosáry Domokos: Görgey. A Magyar Szemle Társ. kiadása. Budapest. 1939.
80 oldal.

Vezető személyiségek lelki habitusa, belső egyénisége és értékelő állásfoglalás azon *cél* alapján ragadható meg legjobban, amely az illető egyén közéleti magatartását és politikai világnézetét meghatározta. Az államférfiaknak ez a hivatástudata lehet csupán az az objektív mérőszempont, amely szereplésüknek igazolását vagy ítéletét adja. Görgey életének ilyen gyújtópontja volt a nemzeti szabadság kivívása. Katonai és politikai működésének egyetlen oka és célja a 48-as közjogi és szociális eszméknek valóra váltása. Történetírásunknak sokáig elintézetlen kérdése, sőt takargatni való problémája volt Görgey pályafutásának méltatása nemzeti és nemzet-hűségi szempontból. Ezt az adósságot törlesztette néhány évvel ezelőtt Pethő könyve Görgeyről. Kosáryt szintén a történetírói jóvátétel belső kényszere indítja Görgey életrajzában a legújabb és a teljes okleveles anyagra támaszkodó megírására. Célja épen azért Görgey igazolása. Jellemzésének alaphangjai és uralkodó színezete az aszketikus életű, puritán felfogású, céltudatos katonaegyeniség ábrázolása.

Ilyennek ismerjük meg az ifjú Görgeyt a tullni katonaiskolában, ahol sokáig küzd magával a pályaválasztást illetőleg. Lelki adottságai a katonai pályára készítetik, de tudós ambíciói a természettudományok felé vonzzák. A nemzetiségi mozgalmak és háborús feszültség hírére azonban mégis Mars mellett dönt Minervával szemben. Részt vesz a benyomuló osztrák seregek feltartóztatásában, de igazi szerep a téli hadjárat idején jut neki. S ekkor csillant fel Görgeyben a hivatásos katona minden erénye. A lelkes, de kiképezetlen és felszereletlen honvédsapátokat ütőképes, egységes hadsereggé szervezte. Szigorúan járt el fegyelmi kérdésekben is, hogy a nagy célt, a nemzeti függetlenség eszméjét győzelemre vigye. A haditanács döntése értelmében Görgeynek északra kellett vonulnia Felsőmagyarország megvédésére. S ezen az útnán tette közzé a sokat emlegetett váci nyilatkozatot, mely később Kossuth gyanúját felkeltette, sőt a két vezető férfit egymással szembe állította. A nyilatkozat értelmében ugyanis Görgey kijelentette, hogy ő az alkotmány érvényesüléséért küzd, de esküje miatt hű marad az uralkodóhoz. Kossuth pedig, aki már ekkor érlelte lelkében a detronizálás gondolatát, bizalmatlankodni, sőt gyanakodni kezdett a fővezérrel szemben. Ennek a gyanújának többször kifejezést is adott nyilatkozataiban és rendelkezéseiben. Elképzelhető, hogy hatott a hazafias meggyőződésű Görgey lelkére Kossuth írása, mely szerint Görgey „közel áll az áruló névhez”. Kossuth gyanakvása annyira ment, hogy Görgeyt elmozdította a fővezéri tisztségből és helyette a tehetetlen Dembinszkyt nevezte ki. A kápolnai vereség után azonban Kossuth és Görgey személyes találkozása tisztázta a helyzetet. Kossuth belátta, hogy a félreis-